

Megajándékozni emlékezetünket Kalász Márton: *Gyermek-Bábel*, Szent István Társulat, 2015.

Kalász Márton az utóbbi évtizedekben a kortárs magyar irodalom egyik legkülönlegesebb versvilágát alkotta meg. Költészete olyan invenciózus, filozofikus szellemiséget tükröz, amely markánsan egyedinek tekinthető a jelen kor lírai hangzavarában. Az idő alkotó, ahogy azelőtt, ma is előnyben részesíti az eredetit a fáradt tradíciókkal szemben, ugyanakkor a legnemesebb poétikai hagyományok folytatója is.

Legújabb könyve, a *Gyermek-Bábel* vegyes műfajú kötet, de a nyelve homogénnek tekinthető. A Kalász verseire és prózai alkotásaira egyként jellemző, másokéval összetéveszthetetlen beszédmód, szubjektív szóhasználat egyfajta „kisajátításként”, sajátta tevésként értelmezhető. Ahogyan „megszólal” a papíron, olyan, mintha – mindenfajta áttétel nélkül – maga a költő beszélne. S így, aki személyesen nem is ismeri, s nem tudja, milyen lehet a valódi hangja, az is „hallja”, és rezonál erre az akusztikára.

A Kalász Márton-féle „dialektus” egyik fő tulajdonsága, hogy sajátos zenéje, egyedi ritmusa van. Gyakran még azok a mondatai is lírai töltéssel rendelkeznek, amelyek eredendően prózaiak. Nézzünk egy példát: „Délben esett s messze a kakukk hallgatott. / Erős nyugati szél fúj, s a ház ablaktalan / fala mellől zuhant a kertbe. Tudva, idebent / lett volna tennivaló – az elsötétítő / fatáblákat ki se nyitottuk” (*Délben esett*). Ebben a szövegrészletben szinte az összes olyan lírai előzmény fellelhető, amely meghatározza életművét. Így többek között Csorba Győző és Rónay György puritán, visszafogottan érzelmes költői hangja is.

Recenzióm címe a *Lengyel elégia* első sorát idézi fel. Itt is a nyelv, a szó míves ötvösmunkája érhető tetten. Kalász – Heidegger útmutatásának megfelelően – hagyja beszélni a nyelvet. A szó dinamikája révén a valós dimenzióból a kitaláltba lép át – újra és újra. S azután rendre vissza is tér a meghaladhatatlan realitáshoz. Ez történik a *Száradj az illatáért* című versben is: „A szavakat mikor használhatom / amikkel eltelt a gyerekkorom / nekik otthon még földízhetem // netán ha álmomban kószálgatok / lökhetné szabadba ijedt tudóm / ott magam járok, naptalan mezőn.”

Faragó Vilmos északról érkező Nagy Lászlóként aposztrofálta a költőt. Van igazság ebben az állítás-

ban, ha arra gondolunk, hogy mindkettőjüknél középponti jelentőségű a morális indíttatás és a metafizika iránti elkötelezettség. Bár kétségtelen: Kalász több vonatkozásban más is, mint elődje. Mindenekelőtt az általa következetesen érvényesített távolságtartó, arisztokratikus attitűd különbözteti meg a felsőiskolai költőtől.

A kötet legszebb versei: *A Kertvég*, a *Mentem le látni*, a *rózsafestő*, a *Mosdatás*, a *Futórózsák* és a *Saru*. Tematikájuk jelentős részben azonos: mindegyikben jelen vannak a világtörténelem és az üdvtörténet alapvetői problémái – egymástól elválaszthatatlanul. De ezek a lírai „iniciálék” formai értelemben is figyelemreméltóak: eredeti, tiszta ornamentikájuk valószínű szó-architektúráként jellemezhető. A Kalász Márton-féle „nyelvi táj” – tele a magány, az otthon és a haza bensőséges hangulatú képeivel – csak látszólag kopár; valójában nagyon is sokszínű. S itt utalnék arra, hogy a Kalász-életmű befogadói már *Az imádkozó sáska*, a *Hozzánk a hóbagoly* című kötetek – és egy kiváló regény, a *Téli bárány* – megjelenése óta egyre tudatosabb nyelvi archeológia tanúi lehetnek. Ám nemcsak a nyelv tektonikus mozgásait szemlélte az alkotó kötettről kötetre, hanem a saját útjának, sorsának üledékrétegeiből is kimetszi az ásványokat: a kristályokat, a gyémántokat és a fel-felizzó ametisztet is.

Ez a korábbi művek hangvételét folytató, egyben megújító kötet a számvetésnek, a mérlegkészítésnek a legalázatosabb „rítusa”. De több is annál. Az életmű egyik legkifejezőbb lélekábrázoló monumentuma, amely az alkotó – jó értelemben – „korszerűtlen”, megingathatatlan karteziánus beállítódását is tükrözi.

A könyv borítóján König Róbert *Indulás* című – Bosch, Brueghel és Kondor Béla művészi törekvéseit közvetítő – rézkarca található. A régi és az új összjátéka mellett a voltaképpen „saját” és a sajátta váló „másik” organikus egysége mutatkozik meg általa. Kalász Márton ars poeticája ez. Két nyelv és két kultúra: a német és a magyar hagyomány – egymást gazdagító – ihletésének lehetünk tanúi a kötet olvasásakor. Kivételesnek nevezhető, hogy egyetlen személyiség hordozza mindkét tradíciót, és az is, hogy e kulturális mintázatok egymásra hatásából egy új, stabil identitás születhetett.

Kántor Zsolt

